

Lexicon

De aarde van binnen en buiten

Begrippen

Aardkern	Centrum van de aarde
Aardkorst	Gestolde buitenste deel van de aarde
Aardmantel	Gedeelte van de aarde tussen de aardkorst en de aardkern, grotendeels vloeibaar
Berglandschap	Landschap met bergen en dalen
Bestemmingsplan	Gedetailleerde omschrijving van wat er in een deel of gebied van een gemeente mogelijk is
Bevolkingsdichtheid	Hoeveel mensen er in een bepaald gebied wonen, uitgedrukt in het aantal inwoners per vierkante kilometer
Biodiversiteit	Aantal verschillende soorten planten en dieren in een bepaald gebied
Boomgrens	Hoogtegrens tot waar bomen nog kunnen groeien
Boortoren	Hoge boormachine voor het winnen van bijvoorbeeld aardgas, zout, water of olie uit de aardkorst
Breuklijn	De grens tussen tektonische platen
Continent	Zeer grote landmassa die niet of vrijwel niet met andere landmassa's verbonden is; andere naam is werelddeel
Continentendrift	Geologisch verschijnsel waarbij continenten bewegen
Convectiestroom	Stijgende en dalende bewegingen van magma in de aardmantel
Convergente platen	Tektonische platen die naar elkaar toe bewegen
Cultuurbos	Een door mensen aangeplant bos

Cultuurgrond	Land dat wordt ingericht en gebruikt voor landbouw of veeteelt
Cultuurlandschap	Landschap dat is ingericht door mensen
Dijk	Wal van aarde die het land tegen (hoog) water beschermt, ook wel waterkering genoemd
Divergente platen	Tektonische platen die uit elkaar drijven
Duin	Zandheuvel van fijn zand langs de kust, rivier of in de woestijn die is ontstaan door zandstuivingen
Endogene krachten	Krachten die vanuit de aarde zelf komen
Epicentrum	Plek op de aardkorst waar trillingen van een aardbeving het sterkst aanvoelen
Erosie	Het slijten van het aardoppervlak of gesteente, waarbij het weggesleten materiaal wordt verplaatst door de wind, waterstromen of gletsjers
Eruptie	Ander woord voor uitbarsting, vooral van een vulkaan
Evenaar	Denkbeeldige lijn die de wereld verdeelt in het noordelijk en zuidelijk halfrond
Exogene krachten	Krachten die van buitenaf op het aardoppervlak inwerken
Gaswinning	Aardgas uit de grond halen
Geïnduceerde aardbeving	Aardbeving die geen natuurlijke, maar een menselijke oorzaak heeft
Geiser	Natuurlijke heetwaterbron die een mengsel van heet water en stoom de lucht in spuit
Gletsjer	Bewegende ijsmassa die op land terechtkomt
Grondgebruik	Het menselijke gebruik van een stuk land voor een bepaald doel
Heuvelandschap	Landschap met hoogteverschillen tussen de 200 en 500 meter boven zeeniveau
Hooggebergte	Landschap 1500 meter of hoger boven het zeeniveau
Hoogtelijn	Lijnen op een kaart die punten van gelijke hoogte met elkaar verbinden
Hotspot	Een vulkaan die zich niet op een breuklijn bevindt
Hypocentrum	Plek in de aardkorst waar trillingen ontstaan door beweging van tektonische platen

Inpolderen	Deel van een meer of zee omringen met dijken en droogleggen
Kanaal	Waterweg gegraven door mensen
Klimaat	Gemiddelde weerstoestand over een langere periode, namelijk 30 jaar
Kratermond	Bovenste gedeelte van de kraterpijp
Kraterpijp	Pijp van waaruit het magma naar buiten wordt gespuwd
Kustlijn	Grens tussen het water en het land
Kwelder	Begroeid stuk land dat direct aan zee ligt, komt bij hoogwater onder water te staan
Laagland	Landschap tussen de 0 en 200 meter boven zeeniveau
Lava	Naam van het magma dat bij een vulkaanuitbarsting naar buiten stroomt
Magma	Gesmolten gesteente dat zich onder het aardoppervlak bevindt
Middelgebergte	Landschap tussen de 500 en 1500 meter boven zeeniveau
Natuurlandschap	Landschap dat vanzelf is ontstaan, zonder invloed van de mens
Obsidiaan	Vulkanisch glas dat is ontstaan door snel gestold lava
Pangea	Het vroegere oercontinent waar alle huidige continenten nog aan elkaar vastzaten
Polder	Door mensen drooggelegd stuk land tussen dijken op een plaats waar vroeger water was
Ruimtelijke ordening	Planmatig inrichten van een land
Schaal van Richter	Logaritmische meetschaal die de sterkte van de trillingen in de aardkorst uitdrukt in een getal
Schildvulkaan	Brede, maar lage vulkaan, waarbij de lava bij uitbarstingen heel ver weg stroomt
Sedimentatie	Het ophopen en neerslaan van materiaal dat door erosie is verplaatst
Seismograaf	Meetinstrument om de sterkte van de trillingen in de aardkorst te meten
Slik	Droogvallende landplaat in een getijdengebied
Spleetvulkaan	Spleet in de aardkorst waar lava uit komt

Stedenbouwkundige	Doet onderzoek naar wenselijke en mogelijke ontwikkeling voor bestaande en nieuw in te richten stedelijke gebieden
Stratovulkaan	Hoge en steile vulkaan met grote, hevige uitbarstingen
Stuwwal	Heuvel in het landschap ontstaan door een gletsjer die de grond heeft opgeduwd
Tektonische plaat	Stuk van de aardkorst dat als één geheel beweegt
Terp	Aangelegde verhoging in het landschap om op te wonen
Toendra	Gebied dat grenst aan een poolgebied waar alleen mossen, grassen en dwergstruiken groeien
Tropisch klimaat	Klimaat met veel regenval en hoge temperaturen
Tropisch regenwoud	Natuurlijk landschap dat bestaat uit dichte bebossing met een grote verscheidenheid aan planten en dieren
Tsunami	Grote vloedgolf veroorzaakt door bewegende tektonische platen onder de zee
Turf	Gedroogd stuk veengrond dat als brandstof werd gebruikt
Veen	Grondsoort die bestaat uit een mengsel van water en plantenresten
Verwering	Het uit elkaar vallen of van vorm veranderen van gesteente onder invloed van het weer en het klimaat
Vulkaan	Opening in de aardkorst waaruit lava, gas, as en gesteente naar buiten komen
Vulkanisme	-Verzamelnaam voor alle verschijnselen waarbij inwendig magma en gassen vanuit de aardmantel door de aardkorst heen breken
Wad	Slik- of zandplaat die in een ondiepe zee is ontstaan
Wereldbevolking	Totaal aantal levende mensen op aarde

Jaartallen

4.500.000 v.C.	Ontstaan aarde
150.000 v.C.	De ijstijd waarin stuwwallen, zoals de Utrechtse Heuvelrug in Nederland, zijn ontstaan
0	Nederland bestaat voor het grootste gedeelte uit veen
79	Vesuvius, een vulkaan in Italië, barst uit. De Romeinse stad Pompeï is door deze vulkaanuitbarsting verwoest
1300	Nederland begon dijken te bouwen langs de oevers van de rivieren en de eerste polders werden gemaakt
1800	In Nederland werd veel land gewonnen en grote stukken land werden ingepolderd. Veengebieden waren grotendeels uit Nederland verdwenen
1912	Ontdekking van de continentendrift
1942	Drooglegging van de Noordoostpolder
1967	Drooglegging van de meest zuidelijke Flevopolder
1986	Nieuwe Nederlandse provincie: Flevoland
2001	Start van de aanleg van de palmeilanden in Dubai
2003	Besluit om de Markerwaard niet in te polderen
2011	Kernramp van Fukushima (Japan) als gevolg van een zeebeving en de daaropvolgende tsunami

Personen en instellingen

Alfred Wegener	Duitse aardwetenschapper die het natuurverschijnsel van bewegende continenten (continentendrift) ontdekte
KNMI	Afkorting voor het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut, een wetenschappelijk instituut van de Nederlandse overheid, gespecialiseerd in weerkunde, klimaatwetenschap en seismologie
Mohammed bin Rasjid Al Maktoem	Emir van Dubai die de palmeilanden heeft bedacht